

Məşədi Cəmil Əmirov (1875-1928)

Azərbaycan tarzəni, bəstəkar, musiqi xadimi Məşədi Cəmil Əmiraslan oğlu Əmirov 1875-ci ildə Şuşada anadan olmuş və ilk təhsilini mədrəsədə almışdır. Onun uşaqlığı və gənclik illəri ehtiyac içində keçmişdir. 12 yaşında ikən atası Kərbəlayi Əmiraslan bəyi itirən Cəmil Şuşanın Torpaq meydanında bişmiş noxud satmağa başlayır və buna görə də təhsilini yarımçıq dayandırır. Məşədi Yaxşı xanım oğlunu bir dərzinin yanına şagird qoyur. Məşədi Cəmil tezliklə Şuşada bir dərzisi kimi məşhurlaşır.

M.C.Əmirovun ilk tar müəllimi Armenak adlı tarzən olmuşdur. Dövrün bir çox sənətkarları kimi Məşədi Cəmil də böyük musiqişünas Nəvvabdan klassik Azərbaycan muğamlarının sirlərini öyrənir. Məşədi Cəmil Şuşa məclislərində ilk dəfə Qaragöz Zülfüqarla çalib-oxumağa başlayır. Onun musiqiçi kimi yetişməsində Mir Möhsün Nəvvabın musiqi məclislərinin böyük rolu olmuşdur. 1907-ci ildə Məşədi Cəmil o dövrdə Qafqazın ən böyük mədəni mərkəz-

lərindən biri olan Gəncə şəhərinə köçür. Məşədi Cəmil Gəncə məclislərində Məşədi Məhəmməd Fərzəliyevi, Malıbəyli Həmid, Musa Şuşinski, sonralar isə Bülbülü və Seyid Şuşinski müşayiət edir. Gəncədə yaşadığı müddət ərzində tədricən qarmon, kamança, skripka və pianoda ifa etməyi də öyrənmişdi.

1910-cu ildə Cəmil Əmirov bir qrup musiqiçi ilə Riqa şəhərindəki "Qrammofon" şirkətinə dəvət olunur. Burada o, bir sıra muğam və xalq mahnılarını vala yazdırır.

1911-ci ildə musiqi təhsili almaq üçün Türkiyənin İstanbul şəhərinə gedir. İki ilə yaxın İstanbulda yaşayır və təhsil alır. Məşədi Cəmil Türkiyədə Azərbaycan musiqisinin qızgın təbliğatçısı kimi çıxış edir. Türkiyəlilər tarı sinədə çalmağı ilk dəfə Məşədi Cəmildə görürlər. Türkiyənin "Şəhbal" jurnalı Məşədi Cəmil və Azərbaycan musiqisi haqqında böyük bir məqalə yazıb, Məşədi Cəmilin tarla şəklini dərc edir.

Məşədi Cəmil həm də Azərbaycan musiqi tarixində muğamları ilk nota

salanlardandır. O, 1912-ci ildə Heyratı muğamını nota salıb, "Şəhbal" jurnalında nəşr etdirir. 1913-cü ildə Gəncəyə dönmə Məşədi Cəmil özü ilə qanun və ud da gətirir. 1915-ci ildə uzun çalışmalardan sonra Məşədi Cəmil "Seyfəl-mülk" operasını yazır və əsəri səhnələşdirmək üçün bir çox sənətkarları Gəncəyə dəvət edir. Operanın qəhrəmanlarından olan "gənc Səadət xanım" rolunu oynamaq üçün incə səslə bir qız lazım idi, lakin ifaçı tapılmırdı. Nəhayət, Bülbül bu rolu oynamaq üçün razılaşır. Opera Gəncədə iki dəfə oynandıqdan sonra Tiflisə dəvət alır və 1916-cı il 3 iyunda Tiflis Kozyanın Teatrında səhnələşdirilir. Operanın quruluşçu rejissoru Sidqi Ruhulla olur. Tiflis səfərindən sonra opera İrəvanda səhnələşdirilir.

Gəncədə musiqi məktəbi açmaq istəyən Məşədi Cəmilə Çar Rusiyası icazə vermir. Lakin Cəmil Əmirov muğam kursu açır. Seyid Şuşinski, Bülbül, Zülfü Adıgözəlov, Əli Cavad oğlu, Əbdürrəhman Fərəcov və Musa

Şuşinski kimi sənətkarlar bu kursdan faydalanır. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra 1921-ci ildə Məşədi Cəmil Gəncədə dram truppası yaradır. Truppa iki ilə yaxın bir müddətdə Gəncə, Şəki, Qazax mahallarında musiqili dramlar, opera tamaşaları ilə çıxış etmişdir. Məşədi Cəmil Azərbaycan musiqisinin bir çox sahələrində hərtərəfli fəaliyyət göstərməklə teatr sənətinin inkişafında da mühüm rol oynamışdır. O, Şuşada və Gəncədə olarkən Üzeyir

19-25 may 2022-ci il

Hacıbəyovun opera və operettalarında "Məcnun", "Zeyd", "Kərəm", "Rza bəy" və başqa rolları müvəffəqiyyətlə oynamış, teatr orkestrlərinə dirijorluq etmişdir.

Məşədi Cəmil Əmirov 1923-cü ildə "Namuslu qız" operettasını yazır və bu əsər də Gəncədə uğurla tamaşaya qoyulur. Bir il sonra «Namuslu qız» operettası ayrıca kitabça şəklində çap edilərək, Azərbaycanın bir çox yerlərinə göndərilir. Operetta Şuşada, Ağdaşda, Şəkidə, Bərdədə, Zaqatalada, Ağdamda və Tiflisdə tamaşaya qoyulur. 1923-cü ildə isə uzun mübarizədən sonra Məşədi Cəmil, nəhayət ki, Gəncədə musiqi məktəbi açmaq üçün icazə alır və elə ilk ildə məktəbə 39 tələbə qəbul edilir. Məşədi Cəmilin oğlu Fikrət Əmirov, Qənəbər Hüseynli, Telman Hacıyev və başqaları bu məktəbin yetirmələridir. Bundan əlavə, o, məktəbdə tədris demiş, həm də xalq çalğı alətlərindən ibarət orkestrə rəhbərlik etmişdir. Sonralar bu məktəb böyüyərək, 1928-1929-cu tədris ilində musiqi texnikumuna çevrilmişdir.

Məşədi Cəmil Əmirov 1928-ci ildə Gəncədə vəfat etmiş və bu şəhərdə də dəfn olunmuşdur.